

Ugledne znanstvenice s opatijskog FMTU-a izdale knjigu
»Rušenje prepreka: stvaranje uključivih turističkih destinacija«

Profesorice opatijskog FMTU-a iznose preporuke kako ukloniti fizičke i digitalne prepreke u turističkim doživljajima

NIJE POANTA PRIČE KAKO SAGRADITI, PA UČINITI NEŠTO DOSTUPNIM, NEGO KAKO UČINITI DA SVE - BUDE DOSTUPNO

Pristupačnost nije specifični oblik turizma, nije nam bila nakana isticati potrebu izdvajanja objekata koji bi prije svega bili namijenjeni osobama s invaliditetom, nego ukloniti sve prepreke koje takvim osobama danas oduzimaju temeljno pravo svih posjetitelja da se nesmetano kreću svim onim prostorima koji se nude u javnom životu, naglasila je Hana Paleka

Edi PRODAN
Snimila Matea JURČIĆ

Prije točno godinu dana profesorice opatijskog FMTU-a - Fakulteta za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu - Hana Paleka, Jelena Đurkin Badurina, Nataša Moreti i Daniela Soldić Erleta objavile

su iznimno zanimljivu knjigu »Rušenje prepreka: stvaranje uključivih turističkih destinacija«. Iako je riječ o znanstvenom djelu monografskog karaktera, analizi te sa smjernicama za razvoj pristupačnog turizma, ili kako ga se također zna definirati - turizma za sve, s fokusom na stvaranje destinacija koje su dostupne osobama s invaliditetom i starijim ljudima, ali i svima koji zbog najrazličitijih trauma mogu dio života provesti u stanju smanjene mobilnosti ili drugih teškoća - od iznimne je zanimljivosti za vrlo širok čitateljski krug ljudi. S obzirom na to da su u

slučaju navedenih osoba, a procjenjuje se da ih svijetu živi najmanje deset posto koje dolaze iz domene »osoba s invaliditetom«, da o onima koji zbog dobi dolaze u poteškoće s kretanjem kao i njihovim obiteljima ni ne govorimo, dolazimo do spoznaje da se knjiga obraća, ili bolje rečeno zalaže, za prava gotovo polovice čovječanstva!

NEMAMO SPOZNAJE

Istaknimo da je dodatna vrijednost knjige činjenica da je nastala u sklopu EU projekta SITE - Shaping Inclusive Tourist Experiences

NASTAVAK ISTRAŽIVANJA

U okviru natječaja »UNIRI projekti iskusnih znanstvenika« naše su znanstvenice prijavile projekt pod nazivom »Različiti pogledi jedan cilj: uključivost i pristupačnost u turizmu« s kojim su krenule u realizaciju aktualne akademske godine, za što su im osigurana sredstva do 2029. godine. Drugim riječima, istraživanja koja su krenula sa SITE projektom, nastavljaju se i u budućnosti gdje se nakon teoretskog otkrivanja najavljuje znatno veća edukacija dionika u turizmu na promatranu temu, kao i istraživanjima stavova i promišljanja različitih dionika od korisnika - osoba s invaliditetom - turističkih zajednica, hotelijera, privatnih iznajmljivača, do opće javnosti.

(Interreg Italija-Hrvatska), koji se bavi poboljšanjem pristupačnosti kroz inovativna rješenja tako da je riječ o radu koji se referira kako na hrvatska, tako i talijanska iskustva. I odmah nam dala misliti u kakvom mi to danas društvu uistinu živimo. Ekstremni su pomaci civilizacije u zadnjih dvjestotinjak godina, koliko po prilici datira i pojava turizma kao masovnije pojave - i sam

hrvatski Jadran bilježi oko stoljeće i pol organiziranog turizma - a da se u nekim sferama nismo pomaknuli s - mjesta. Osoba s invaliditetom je bilo i bit će ih, štoviše svjetski ratovi u prošlom stoljeću generirali su tu životnu datost i na znatno viši postotak od onog koju danas bilježimo, a da po pitanju omogućavanja jednakih prava takvim osobama nismo napravili gotovo ništa. Ono što

je pak dodatna kvaliteta »Rušenja prepreka« prikaz je konkretnih primjera vrlo jasnih i u najvećoj mjeri lako provedivih preporuka kako ukloniti fizičke i digitalne prepreke u turističkim doživljajima.

- Ušavši u projekt, povezli smo se s talijanskim partnerima, a pomalo nas je začudilo, mada je logično, da je s talijanske strane jedan od njih ne fakultet koji se bavi turizmom nego Odjel za arhitekturu i inženjerstvo Sveučilišta u Trstu. Spoznaja do koje smo na žalost vrlo brzo došle bila je ta da mi u Hrvatskoj ne da nemamo zakonske i provedbene pretpostavke za dolazak takvih turista, mi nemamo o tome ni spoznaje, pa tako ni u odnosu na domicilno stanovništvo. Nije, naime, poanta pričati kako sagraditi, pa učiniti nešto dostupnim, nego kako učiniti da sve - bude dostupno, pojašnjava nam Nataša Moreti na koju se, u inače vrlo temperamentnom i dinamičnom razgovoru, nadovezuje Jelena Đurkin Badurina.

- Pristupačnost nije specifični oblik turizma, nije nam bila nakana isticati potrebu izdvajanja objekata koji bi prije svega bili namijenjeni osobama s invaliditetom, nego ukloniti sve prepreke koje takvim osobama danas oduzimaju temeljno pravo svih posjetitelja da se nesmetano kreću svim onim prostorima koji se nude u javnom životu - bilo da je riječ o plažama, muzejima, restoranima, mjestima za zabavu... Samim time, naša se knjiga zalaže ne samo za prava takvih turista nego i jednakin takvih građana turističkih mjesta kao i svih onih sredina koje s turizmom i nemaju dominantni gospodarski kontakt, naglasila nam je uvodno prilikom razgovora o knjizi na FTMU-u Hana Paleka.

- Ne govorimo laboratorijski i ne na način kako mi imamo sjajne ideje, ali društvo to ne shvaća. Potka svih naših razmišljanja je i u ekonomiji. Znate, nitko od osoba s invaliditetom ne putuje sam. Uvijek je tu i pratnja, k tome je riječ o osobama koje itekako precizno i značajno unaprijed planiraju svoje putovanje. U prvom planu jest dostupnost smještaja, ali ako ništa, ili malo što oko njega ne funkcionira u tom smislu, opet se ode u širenje potrage i pretrage za adekvatnijim destinacijama za odmor, spoznaja je Jelene Đurkin Badurina.

STANJE NE ZADOVOLJAVJA

Knjiga četiriju znanstvenica s FMTU-a izašla je prije točnog godinu dana. S obzirom na to da u to vrijeme nisu mirovale već su radile na popularizaciji teme putem direktne komunikacije kao i posebnih prezentacija, događaju se i određeni pomaci. Na taj su način zanimanje svog rada približile velikom broju studenata i političara na raznim razinama organizacije rada jedinica lokalne samouprave kao i onima na regionalnoj i nacionalnoj razini. Je li u tih 365 dana došlo do ikakvih pozitivnih promjena?

- Teško je za ovako kratko vrijeme očekivati značajnije konkretne pomake u fizičkoj provedbi, ali svakako raduje da je svijest o postojanju problema kao i o benefitima njihovog rješavanja skoro apsolutno jasna. Svima je bjelodano da današnje stanje ne zadovoljava apsolutno nikog. Bilo da je riječ o domaćem stanovništvu, gostima i turistima. No, nekako kao da se očekuje potez »više instance«, možda i strožeg zakonodavstva, pojašnjava nam Hana Paleka.

Isticali smo i to da je projekt u provedbi zajedno s nizom talijanskih institucija, kakvi su pomaci s druge strane Jadrana, ima li nam Italija svojim iskustvima što poručiti?

- Kod njih su promjene značajne u svakom smislu. Problematične barijere u Italiji znatno brže padaju i to u punom, integrativnom poimanju turizma bez prepreka. Ne samo kod smještajnih objekata koji potrebu uvođenja mogućnosti neometanog boravka gostiju s poteškoćama

najbrže i najučinkovitije primjenjuju, nego i kod primjerice plažne infrastrukture te posebno muzeja, galerija kao i trgovačkih subjekata, ističe nam Nataša Moreti.

TEK MALI ISKORAK

Mislila nam prolazi poznata talijanska umješnost trgovanja; pa da, ako je desetak posto takvih gostiju, a nikad ne putuju sami, uvidjeli su korist pa ih u svemu vodi zarada. Može i tako, ali što god da ih vodi, problem rješavaju, a mi i dalje razmišljam. Uostalom i mi, pa i zbog zarade, imamo štošta »frendli« od pasa i mačaka do biciklista, no i dalje nismo friendly prema onima prema kojima bismo to najprije morali biti.

- Ne bih ipak bila toliko stroga. Fokus mog rada u ovom projektu bio je na prometu. Posebno sam detaljno obradila dubrovačku zračnu luku i evidentno je da su tamo veliki i značajni pomaci. Na žalost, evidentni su i propusti, ali i spoznaja da je potrebno zapravo malo kako bi se cjelokupni taj prostor definirao mjestom bez zapreka. Slično je i s međugradskim prijevozom koje će uvijek omogućiti prijevoz slabo pokretnim osobama, dok se najveće muke i dalje događaju u domeni gradskog prijevoza. Ako su vozila poput autobusa i tramvaja niskopodnošću i prilagođena svima, postaje na kojima staju su i dalje u tom smislu nekomunikativne, naglašava Nataša Moreti.

Uvijek neke zapreke! Gotovo da je nevjerojatno kako nas u tom smislu uvijek nešto iznenadi! Kako to da u projektiranju »običnih« stambenih jedinica ili prijevoznih sredstava činimo takve nonsense, da je nešto u velikom dijelu dobro, no u konačnici neupotrebivo? Kao da konstruiramo automobile bez kotača, stanove bez ulaznih vrata.

- Kroz naše istraživanje otvorio se veliki prostor u kojem smo uočile da postoje različiti zakonski i strateški okviri, inicijative na svim razinama kojima se formalno osigurava da svi ljudi, neovisno o njihovim željama, potrebama, sposobnostima, uživaju u turističkim iskustvima.

“ Nije poanta pričati kako sagraditi, pa učiniti nešto dostupnim, nego kako učiniti da sve - bude dostupno

NATAŠA MORETI

Tema uključivosti i pristupačnosti prepoznata je i ugrađena u ciljeve održivog razvoja Ujedinjenih naroda, ističe je i Globalni etički kodeks za turizam. Postoji niz ISO standarda važnih i za pristupačnost u turizmu, kao i niz direktiva EU-a kojima se potiču destinacije na razvoj turizma koji je pristupačan svima. Dodatno, neke su EU zemlje,

“ U prvom planu jest dostupnost smještaja, ali ako ništa, ili malo što oko njega ne funkcionira u tom smislu, opet se ode u širenje potrage i pretrage za adekvatnijim destinacijama za odmor

JELENA ĐURKIN BADURINA

kao što su to Njemačka ili Portugal, u svojim strategijama razvoja turizma jasno istaknule pristupačnost u svojim strateškim ciljevima i razvojnim prioritetima. U tom strateškom kontekstu kod nas se uočava tek mali iskorak, naime planovi upravljanja, koje su sve destinacije u Hrvatskoj sada dužne donijeti sukladno Zakonu o turizmu, među brojnim pokazateljima, kao obvezni pokazatelj

“ Postoji jako puno različitih dionika koji bi trebali biti uključivi, odnosno koji bi trebali biti oni koji već uključuju postavke pristupačnog turizma, a da oni toga još nisu svjesni

DANIELA SOLDIĆ FRLETA

održivosti uključuju i indikator: »udio pristupačnih atrakcija«. Time se ipak upućuje na to da se pristupačnost ne promatra samo kao poželjna dodatna vrijednost, nego kao sastavni dio kvalitete i održivosti destinacije. Istodobno, destinacije dobivaju jasniji okvir za planiranje ulaganja, prioriteta i mjera koje pridonose dugoročnom razvoju turizma temeljenog na uključivosti, odgovornosti i većoj konkurentnosti, pojašnjava nam Daniela Soldić Frleta.

BEZ ODGAĐANJA

U pravu je jer mi se stalnim »alibijima« uvijek, a kao suglasni s tendencijama njegovog rješavanja, zapravo smještamo u zonu »kupovanja vremena«: ne ne, mi smo za, ali...

- Zaključno, ono što smo utvrdile jest da postoji dobro uspostavljen strateški okvir na razini EU-a za turizam koji pruža čvrstu osnovu koji potiče destinacije diljem EU-a da razvijaju i unapređuju uključiv i pristupačni turizam kao i brojni primjeri dobrih praksi, no ono što je također evidentno jest da u praksi svjedočimo da, nažalost, navedeno nije ni blizu u dovoljnoj mjeri implementirano. Postoji jako puno različitih dionika koji bi trebali biti uključivi, odnosno koji bi trebali biti oni koji već uključuju postavke pristupačnog turizma, a da oni toga još nisu svjesni, pojašnjava nam Daniela Soldić Frleta.

Mi smo ju pak i direktno pitali kako očekujemo da se početak promjena počne događati sutra. Ili, što je još i bolje - jučer.

- U potpunosti se slažem da je važno djelovati bez odgađanja, posebno kada su u pitanju prepreke koje utječu na ravnopravnost i pristupačnost. Iako dio problema doista može biti riješen kroz bolju javnu komunikaciju i bez većih financijskih ulaganja, smatram da je nužno sustavno pristupiti i organizacijskim promjenama kako se ne bi stvarao dojam da je diskriminacija u bilo kojem smislu prihvatljiva dok se čekaju veća rješenja. Stoga, lokalne jedinice samouprave mogu i trebaju odmah poduzeti korake koji su u njihovoj nadležnosti, a istovremeno raditi na dugoročnim rješenjima kako bi se stvorila podloga i potpora inicijativama kojima se unapređuje inkluzija. U tom kontekstu je važno naglasiti da je potrebna aktivna suradnja, konzultacije i uključivanje različitih udruga u sve procese planiranja i implementiranja aktivnosti fokusiranih na pristupačnost. Važno je da se proces ne odgađa jer i male, pravovremene intervencije mogu značajno poboljšati iskustvo korisnika i poslati jasnu poruku da je uključivost prioritet. U kontekstu turizma, evidentna je potreba povećanja svijesti i senzibiliziranja šire javnosti, ali i dionika u turizmu o važnosti implementacije uključivih i pristupačnih praksi u svakoj karici lanca vrijednosti u turizmu, ne samo zbog evidentnih ekonomskih koristi već zbog toga što je to ljudski, humano i moralno ispravno - rezolutna je Daniela Soldić Frleta.

Krajem svibnja je na rasporedu i kongres posvećen ovoj problematici gdje će profesorice, i autorice knjige, Hana Paleka, Jelena Đurkin Badurina, Nataša Moreti i Daniela Soldić Frleta imati zapaženu organizacijsku ulogu. Njihov rad na promicanju obaveze rušenja prepreka i stvaranja ne samo turizma nego i života bez prepreka morao bi biti zalag rješavanja, pa i rješenja problema. Njihovo poticanje rješenja problema zapravo ide u red krucijalnih tema na izgradnji društva jednakosti. Dobiti k tome i knjigu-udžbenik s jednom toliko značajnom tematikom - od neprocjenjive je vrijednosti. Čak i u zalag mogućnosti da u konačnici, jednog dana taj toliko kvalitetni znanstveni i edukativni rad postane - nepotreban. Vjerujemo da u toj situaciji od njih nitko sretniji.

Autorice Hana Paleka, Nataša Moreti, Jelena Đurkin Badurina i Daniela Soldić